

אפילוג (אולי זמני) לפולמוס על כיבוש טנטורה

או: על המחויבות לאמת

מאת גדעון פיליפס

מעין צבי

מח מניע יהודים קשישים, אזרחי מדינתנו, שהיו לפני 52 שנים, במלחמת העצמאות, לוחמים במסגרת הטיבת "אלכסנדרוני", השתתפו בכיבוש הכפר הערבי טנטורה, ומאשמים עתה - אחרי למעלה מ-50 שנים - במחקר המתיימר להיות היסטורי-מדעי, בטבח בכ-200 ערבים; - מח מניע אותם להתקומם בזעם ובמרירות כאלה נגד אישום זה?

במלחמת העצמאות הרי היו מקרים אחרים שבהם יהודים התאכזרו לערבים ואפילו טבחו בהם; אך בדרך כלל לא נהגה המדינה הצעירה - על אזרחיה מכל הקשת הפוליטית - להתכחש למעשים אלה; וכנות זו לא נחשבה לה לגנאי. מה, אפוא, ייחודו של מקרה טנטורה?

התשובה לשאלה הזאת פשוטה: כובשי טנטורה משוכנעים, באמת ובתמים, שהטבח לא היה ועוול גדול נעשה להם בהאשמה זו.

אני עצמי הייתי מ"כ עוד מתקופת ה"הגנה". באותו יום (23 במאי 1948) הייתי מופקד על ביתה מורכבת מחברי מעין צבי, מגוייס בבת שלמה שלי זכרון יעקב, וקיבלתי בשעות הבוקר פקודה לחפיע מיד עם אנשי בכפר טנטורה. בהגיענו לשם נודע לנו כי הכפר כבר נכנע. הייתי עד למראות קורעי לב שלא אשכחם: כפר גדול יחסית, שתושביו הועלו למשאיות לגידוש, גברים, נשים וילדים, שהאסון פגע בהם תוך שעות מעטות ושינה את כל חייהם; מראות קשים וקורעי-לב... אבל במשך כל השעות ששהייתי במקום לא ראיתי מעשי טבח ואף לא שמעתי עליהם, לא מפי יהודים ולא מפי ערבים. גם במשך 50 השנים שלאחר מכן לא שמעתי על

כך מעולם... עד שבראשית שנת 2000 סופר לי יום אחד כי בעתון "מעריב" הופיעה כתבה על טבח שבוע, כביכול, בתושבי טנטורה ע"י חיילי חטיבת "אלכסנדרוני", והכתבה מתבססת על עבודת מאסטר של תאודור כ"ץ, סטודנט להיסטוריה וחבר קיבוץ מגל.

עם קריאת הכתבה ב"מעריב" היה ברור לי שהטענה הכלולה בעבודתו של תדי כ"ץ הינה שקרית או, לפחות, מוטעית. אולם - אודה על האמת - בהתחשב בגילי ובמצב בריאותי היסטורי תקופה מסוימת להגיב על הדברים, מתוך חשש להיסחף, בעקבות ההערבות, לעין הסערה. אך בסוף ניצח השיקול שאזרחות טובה מחייבת אותי שלא להתחמק מהתערבות בפולמוס הגיטש. כתבתי, אפוא, כתבה על נושא כיבוש טנטורה ושלתיה למערכת "סופשבוע" של עתון "מעריב". אולם העתון הנכבד, שהקדיש לא פחות משבועה(1) עמודים לכתבה הסנסציונית על טבח ערבים, כביכול, בידי יהודים, התעלם כליל מתגובתי. פירסמתי, כזכור, את כתבתי ביומן הקבוצה שלנו (עלון מעין צבי, מס' 2001 מתאריך 21.7.2000), וכן במקומון "גפן" של זכרון יעקב. גם הבעתי בפני נציגים של ותיקי חטיבת "אלכסנדרוני" את נכונותי להופיע כעד במשפט הדיבה שהוכן על-ידיהם נגד תדי כ"ץ (לעדות הנ"ל לא הגעתי, כיוון שהמשפט, כידוע, הופסק באמצע עם "הסכם חפשרו" בו הסכים תדי לפרסם את התנצלותו, הבטחה שממנה חזר בו כבר למחרת אותו יום).

בינתיים עורר הפולמוס על כיבוש טנטורה וכן על התנהגותו התמוהה של תדי כ"ץ במשפט, הדים נרחבים בעתונות. אנשי "אלכסנדרוני" הנאבקים על כבודם ונגד האשמות שוא, השמיעו ביטויים חריפים על מחבר המחקר. ברי שאני מבין לליבם. אולם - חשובות יותר מההתייחסות להתנהגותו של אדם יחיד נראות בעיני תופעות ציבוריות מדאיגות, המתלוות לפרשה הזאת:

1. פרקליטם של אנשי "אלכסנדרוני", עו"ד גיורא ארדינסט, טרח לערוך השוואות בין תמלולי דברי העדים (בעבודה), שחומצאו ע"י תדי כ"ץ לבית המשפט, ובין דברי אותם העדים כפי שצוטטו על-ידי בעבודת המאסטר שלו, וחשף הבדלים מהותיים בין אלה לאלה. ציוני החבדלים חנ"ל משתרעים על לא פחות מ-19 עמודים. קשה לקרוא את טיעוני הפרקליט מבלי להשתכנע בצדקתם. ונשאלת השאלה: מה שמשרד עורך הדין עשה - בודאי לא בקושי מיוחד - לא היו מסוגלים לעשות אנשי אקדמיה, לפני שקיבלו את עבודתו של תדי ואפילו הפליגו להכתירה בציון 97?

2. לדעתי אין להסכים לגירסה לפיה מותר לכתוב בעבודה אקדמית דברים, שבדרך כלל אסור לכותבם ולהגידם. כלומר, אין לראות אוניברסיטאות כ"אזורים אקסטרטריטוריאליים" ה"מתידים איסורים" (אם מותר לי להשתמש באימרת כנף המיוחסת לשבתאי צבי).

3. היסטוריון ידוע (שגם כותב שורות אלה מעריכו בדרך כלל), נתן, לפי המצוטט ב"מעריב", "הכשר" למחקרו של תדי במילים: "תדי כ"ץ הוא איש חגון, ישר ואמין, שעשה את עבודתו באוניברסיטה בפיקוח אקדמי ולכן אני משוכנע שכל מה שכתב במחקר הזה הוא נכון". כלום ראויים דברים סתמיים כאלה, שכל פלוני-אלמוני יכול להגיד אותם, להחשב לחוות דעת של היסטוריון רציני, אשר בכך לא רק מכשיר עבודה המתיימרת להיות מחקר, אלא עם זה גם פוגע בכבודו של ציבור שלם של אזרחים?

4. פרופסור, שחיבר קוד אתי לעז"ל, כבר חרץ(שוב, לפי המצוטט ב"מעריב") את משפטם של לוחמי "אלכסנדרוני": "בטנטורה בוצע פשע מלחמה. הרוצחים" וכו'. חד וחלק. אין לו היסוסים. ונשאלת השאלה: איך מתיישבת שפיטה קלת-דעת כזאת עם אתיקה כלשהי?

ועתה - כדי להסיר כל שמץ של אי-הבנה, יורשה נא לי להעיר במקום זה כמה הערות אישיות: ב-64 השנים שאני חי בארץ ובמעין צבי, רואה אני את עצמי במפה הפוליטית כאיש השמאל. אני מסכים עם אלה שרואים כמטרתו העילאית של מדע ההיסטוריה את הנאמנות לאמת, גם אם אמת זו לעתים קשה ומביכה. אילו סברתי, כי ההאשמות הכלולות במחקרו של תדי כ"ץ הינן אמת, שזם התחשבות באיזה "אינטרס לאומי" לא היתה משפיעה עלי להמנע מנקיטת העמדות שביטאתי. אלא שמשוכנע אני שאין אמת בטענות המזטחות נגד אנשי "אלכסנדרוני". האידיאלים של מחנה השמאל טומנים בחובם הרבה ערכים נאצלים, כגון הומניות, חירות, קידמה, אחווה; לא ידוע לי, שחם מחייבים גם השמצה עצמית אובססיבית.